

ÚTOČNÁ SLOVA

slova proti cizincům

v Dalimilově kronice

- „*Uhřata na Čechy udeřili a s obú stranú již mnoho lidí zbili.*“
- podobně o Němcích *Němčata*

také v Dalimilově kronice

řeč německého opata z fuldy k českému králi: „*Bych u tebe seděl blíže, postavil bych tvój stolec níže. Jměl by (= bys) ve mně súseda zlého, neb bych z tebe učinil králíka malého.*“

Slova proti neurozeným lidem

chlapi – nadávka měšťanům a sedlákům

- z Alexandreidy: „*malý had najviece sipá a chlápě najviece chlipá*“

pánkati = poklonkovat před pány

- Konrád Waldhauser o pánech: „*spílají nebožátkóm, chudým sedlákóm, chlapi, trúpi*“
- U Petra Chelčického na adresu šlechty: „*těm hlavatým lidem sprostní (...) lidé jsú jako psi před očima; protož již nevidí, kterakého potupenie na ně vymysliti: oni opar sedlský, oni búr, oni srch, oni chlap (...)*“

Nadávání mezi šlechtici

- v zápiscích komorních soudů: pan Bušek Milešovský pánu na Kostomlatech „*z kurvy synu a zrádce nadával a paní materi jeho mrchy bezec(t)né*“

- stč. slova pro zbabělce: *cketa* a věrolomníka, *zrádce – nevěrník, zrádce, proradný*

Nadávání mezi neurozenými

- ze stč. satirické skladby Podkoní a žák – hanlivá pojenování:
  - *přehubená partéko* (krajíc), *však ste vy (žáci) hubení žebráci, vy žáci, nebožátka, vy podkoní hubení,*
  - *horšieho bydla nenie, než vy je máte, třepačky* (hadr)
  - *vy hubené panošky mizero nevlídná všaks ty hubená satrapa*
  - *nebožtíku lichý*
- nadávání pomocí jmen zvířat neúžitkových – *výr, trúp* (= trubec)
- domácí zvířata v kladně hodnotících přirovnáních:
  - v Husově Postile: „*volek pracovitý, jenž zemi oře, jest kněz dobrý*“
  - V Aktech bratrských: „*člověk (...) bude jako beránek tichý a volek prostý*“
  - Dalimil: „*Prosmež svatého Václava, aby ta vepřová hlava (...) se ještě obránila.*“

Slovo pes

zrádný pse! Bodajt' opsěl (=Kéž by ses změnil v psa!), *peský, peskovati koho, nasazovati psí hlavu komu, psotiti* = chovat se zhovadile
cinocephalus – Klaret přeložit jako *psohlavec*